

Закон

за Българската народна банка

(Приет от XXXVIII народно събрание на 5 юни 1997 г.,
обнародван в „Държавен вестник“, бр. 46 от 10 юни 1997 г., доп., бр. 49 и 153
от 1998 г., изм. и доп., бр. 20 и 54 от 1999 г., изм., бр. 109 от 2001 г., изм. и
доп., бр. 45 от 2002 г.; бр. 10 и 39 от 2005 г.; бр. 37 и 59 от 2006 г.,
в сила от деня на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република
България към Европейския съюз, бр. 108 от 2006 г.; изм., бр. 52 и 59 от
2007 г.; изм. и доп., бр. 24, 42 и 44 от 2009 г.)

Глава първа

Общи положения

Чл. 1. (1) Българската народна банка е централна банка на Република България. Тя е юридическо лице.

(2) Българската народна банка се отчита за своята дейност пред Народното събрание.

Чл. 2. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) (1) Основна цел на Българската народна банка е да поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица и провеждане на парична политика в съответствие с изискванията на този закон.

(2) Българската народна банка действа в съответствие с принципа на отворената пазарна икономика при свободна конкуренция, като подкрепя ефективното разпределение на ресурсите. От момента на присъединяване на Република България към Европейския съюз и без да се засяга основната цел за поддържане на стабилността на цените, Българската народна банка подкрепя общите икономически политики в Европейската общност, за да допринесе за осъществяване на нейните цели, както са посочени в чл. 2 от Договора за създаване на Европейската общност.

(3) Без да се засягат целите по ал. 1 и 2, Българската народна банка подкрепя политика на устойчив и неинфлационен растеж.

(4) Българската народна банка съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни системи и осъществява надзор върху тях.

(5) Българската народна банка има изключителното право да емитира банкноти и монети в страната.

(6) Българската народна банка регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане стабилността на банковата система и защита интересите на вложителите.

Чл. 3. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) При определяне на общите насоки на паричната политика Българската народна банка и Министерският съвет се информират взаимно.

Чл. 4. (1) Българската народна банка във връзка с изпълнението на функциите си може да изисква от банките да ѝ предоставят всички документи и информация, както и да извършва съответни проверки.

(2) (Доп. – ДВ, бр. 45 от 2002 г.) Българската народна банка не може да разгласява и да предава на други лица получената информация, представляваща банкова или търговска тайна за банките и другите участници в паричния оборот и в кредитните отношения, освен в случаите, предвидени в Закона за защита на класифицираната информация.

Чл. 5. Българската народна банка може да участва организационно и финансово в международни организации, които имат за цел развитието на международното сътрудничество в областта на валутната, паричната и кредитната политика, както и да участва от свое име в дейността на тези организации, когато Република България има интерес.

Чл. 6. (1) Седалището на Българската народна банка е град София. Тя може да има клонове в страната и представителства в страната и в чужбина.

(2) Българската народна банка има печат със своето наименование и с изображение на герба на Република България.

Глава втора

Основен капитал и резерви

Чл. 7. Основният капитал на Българската народна банка е 20 милиона лева.

Чл. 8. (1) За покриване на безнадеждни и съмнителни вземания Българската народна банка формира провизии в определен от управителния съвет размер, които са елемент на счетоводните разходи и коректив на активите по баланса.

(2) Фонд „Резервен“ се образува от отчисления в размер 25 на сто от годишното превишение на приходите над разходите на банката. Средствата от фонда се използват за покриване на загуби на банката.

(3) След отчисляване на сумата за фонд „Резервен“ от годишното превишение на приходите над разходите на банката се заделят необходимите суми за фондовете със специално предназначение, учредени по решение на управителния съвет.

(4) Остатъкът от годишното превишение на приходите над разходите на банката се внася всяка година в приход на държавния бюджет в срок 4 месеца след края на финансовата година.

Чл. 9. (1) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) (1) Когато в баланса на Българската народна банка сумата на активите ѝ спадне под сумата на нейните задължения и на основния ѝ капитал, министърът на финансите попълва основния капитал на банката до размера на недостига.

(2) Редът по ал. 1 за покриване на недостига се прилага само в случаите, когато са изчерпани средствата по фонд „Резервен“ и по специалната резервна сметка по чл. 36, ал. 1 на банката.

Глава трета

Структура и управление

Чл. 10. Органи за управление на Българската народна банка са управителният съвет, управителят и тримата подуправители, избрани за ръководители на основните управления по чл. 19.

Чл. 11. (1) Управителният съвет се състои от седем членове: управителят на банката, тримата подуправители и трима други членове.

(2) Членове на управителния съвет са български граждани.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) За членове на управителния съвет се избират и назначават лица с високи нравствени качества, които са изтъкнати професионалисти в сферата на икономиката, финансите и банковото дело.

(4) (Нова – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Член на управителния съвет не може да бъде лице:

1. осъждано на лишаване от свобода за умишлено престъпление;
2. обявено в несъстоятелност като едноличен търговец или неограничено отговорен съдружник в търговско дружество;
3. което е било през последните две години, предхождащи датата на решение за обявяване на търговско дружество или кооперация в несъстоятелност, член на техен управителен или контролен орган.
4. (нова – ДВ, бр. 42 от 2009 г.) което е едноличен търговец, неограничено отговорен съдружник в търговско дружество, управител, търговски пълномощник, търговски представител, прокурист, търговски посредник, ликвидатор или синдик, член на орган на управление или контрол на търговско дружество или кооперация с изключение на дружества, в които Българската народна банка има участия;
5. (нова – ДВ, бр. 42 от 2009 г.) което е съпруг или съпруга или се намира във фактическо съжителство, роднина по права линия, по съребрена линия до четвърта степен включително или по сватовство до втора степен включително с друг член на управителния съвет.

Чл. 12. (1) Управителят на Българската народна банка се избира от Народно събрание.

(2) Народното събрание избира подуправителите – ръководители на основните управления по чл. 19, по предложение на управителя.

(3) Другите трима членове на управителния съвет се назначават от президента на републиката.

(4) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Мандатът на членовете на управител-

ния съвет е 6 години. Изборът на нов член на управителния съвет се произвежда, съответно назначаването му се извършва, не по-рано от три месеца и не по-късно от два месеца преди изтичането на мандата на действащия. Ако до изтичането на мандата изборът, съответно назначаването не бъде осъществено, членът на управителния съвет с изтекъл мандат продължава изпълнението на правомощията си до произвеждането на нов избор, съответно до назначаването.

(5) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 54 от 1999 г.; изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Управителят и подуправителите не могат да извършват друга дейност освен преподавателска или като членове на органите на дружества, в които Българската народна банка има участие, или на международни организации във връзка с дейността ѝ. Те могат да извършват неплатена дейност с единодушно решение на управителния съвет, доколкото не е налице конфликт на интереси.

(6) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Другите трима членове на управителния съвет не могат да извършват друга платена дейност в Българската народна банка, да работят за банки, застрахователни дружества, други финансови институции или в изпълнителната власт, както и да извършват друга дейност, която може да породи конфликт на интереси.

(7) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) При подаване на оставка от член на управителния съвет, правомощията на този член се прекратяват след изтичането на три месеца от подаването ѝ, ако в този срок не е избран или назначен нов член на управителния съвет.

(8) (Нова – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Отношенията между Българската народна банка и управителя и подуправителите се уреждат с договори за управление, които се сключват по ред, определен от управителния съвет.

(9) (Нова – ДВ, бр. 42 от 2009 г.) Управителят, подуправителите и другите членове на управителния съвет подават пред органа, който ги избира или назначава, декларации по чл. 12, т. 1, 2 и 3 от Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси. Декларацията по чл. 12, т. 4 от Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси се подава пред управителния съвет по реда на чл. 17, ал. 4.

Чл. 13. (1) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г., бр. 59 от 2006 г.) При встъпването в длъжност управителят, подуправителите и другите трима членове на управителния съвет полагат клетва да спазват законите, да съдействат за осъществяване на поверените на банката функции, както и да пазят служебната, банковата, търговската или друга правнозащитена тайна, включително и след прекратяване на правомощията им.

(2) Управителят и подуправителите полагат клетва пред Народното събрание, а другите трима членове на управителния съвет – пред президента.

Чл. 14. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) (1) Компетентният орган по чл. 12 може да прекрати предсрочно правомощията на член на управителния съвет само ако не отговаря на изискванията по чл. 11, ал. 4 за изпълнение на служебните му

задължения, ако е във фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от 6 месеца или ако е признат за виновен за съществено нарушение на служебните задължения.

(2) При предсрочно прекратяване правомощията на член на управителния съвет на неговото място се избира, съответно назначава, друго лице за остатъка от мандата.

(3) От момента на присъединяване на Република България към Европейския съюз решение за предсрочно прекратяване правомощията на управителя на Българската народна банка може да бъде отнесено за разглеждане пред Съда на Европейските общности от засегнатия управител или от управителния съвет на Европейската централна банка.

Чл. 15. (1) Управителният съвет заседава най-малко веднъж месечно. Той се свиква от управителя на банката или по искане най-малко на трима от членовете му чрез писмена покана.

(2) Заседанията на управителния съвет се ръководят от управителя на банката, а в негово отсъствие – от определен от него подуправител.

Чл. 16. Управителният съвет:

1. обсъжда и приема основни насоки на дейността си;
2. приема нормативни актове по дейността на банката;
3. (изм. – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) определя лихвите, таксите и комисионите във връзка с дейността на банката;
4. определя процентите на минималните резерви, които банките трябва да държат, и утвърждава условията и изискванията за изпълнението им;
5. определя с наредби нормативите и изискванията за регулиране на банковата дейност;
6. приема правилник за дейността си;
7. взема решения за въвеждане и преустановяване на отделни дейности на банката;
8. открива и закрива клонове и представителства на банката;
9. приема решения за издаване на нови банкноти и монети и определя сроковете, след които те престават да бъдат законно платежно средство и в които извадените от употреба банкноти и монети следва да бъдат обменени;
10. обсъжда периодично отчетите за дейността на основните управления на банката;
11. определя реда и компетентностите за отнасянето в загуба на несъбираеми вземания на Българската народна банка;
12. приема решения за участие на Българската народна банка в международни организации и в мероприятия и дейности, предприемани от такива организации;
13. приема внесените от управителя годишен бюджет, годишен счетоводен баланс и отчета по чл. 51;

14. (нова – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) отговаря за създаването и поддържането на ефективна система за вътрешен контрол в Българската народна банка и в нейните дъщерни дружества, съобразена с присъщите рискове за дейността ѝ;

15. (предишна т. 14 – ДВ, бр. 10 от 2005 г.; изм., бр. 59 от 2006 г.) издава, отказва издаване и отнема лицензи на банки и дружества за електронни пари при условията и по реда на Закона за кредитните институции;

16. (нова – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) поставя банки и дружества за електронни пари под специален надзор при условията и по реда на Закона за кредитните институции.

Чл. 17. (1) Управителният съвет може да заседава, ако присъстват повече от половината от членовете му.

(2) Решенията на управителния съвет се приемат с мнозинство от присъстващите, но с не по-малко от 4 гласа.

(3) Въздържане при гласуването не се допуска освен в случаите по ал. 4.

(4) Членовете на управителния съвет не участват в обсъждането и се въздържат от гласуване на решения по въпроси, от които те или членовете на семействата им са заинтересувани. Те са длъжни предварително да уведомят управителния съвет за наличието на такива интереси.

Чл. 18. (1) Управителят на Българската народна банка организира, ръководи и контролира дейността на банката с изключение на онези дейности, които с този или с друг закон са предоставени в изключителна компетентност на подуправителите, и я представлява в страната и в чужбина. Той може да предоставя упражняването на някои от правомощията си на други длъжностни лица.

(2) Управителят може да създава консултативни съвети, които подпомагат осъществяването на неговите функции.

Чл. 19. (1) В Българската народна банка се обособяват три основни управления – „Емисионно“, „Банково“ и „Банков надзор“, всяко от които се ръководи пряко от подуправител, определен от Народното събрание.

(2) По решение на управителния съвет могат да се създават и други управления и служби.

(3) В рамките на предоставените им компетенции със закон или с приет от управителния съвет нормативен акт подуправителите организират, ръководят и отговарят за дейността на ръководените от тях управления.

(4) По предложение на подуправителя управителният съвет определя негов заместник, който изпълнява правомощията му при негово отсъствие.

Чл. 20. (1) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Основната функция на управление „Емисионно“ е да поддържа пълно валутно покритие на общата сума на паричните задължения на Българска народна банка, като предприема необходимите действия за ефективно управление на brutните международни валутни резерви на банката.

(2) При възникването на системен риск за стабилността на банковата система управление „Банково“ осъществява функциите на кредитор от последна инстанция при условия, определени в този закон и в приетите от управителния съвет нормативни актове.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Надзорът върху банковата система се осъществява от подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“, съгласно определен в закон ред и издадените за неговото прилагане нормативни актове. При упражняване на надзорните си правомощия той прилага самостоятелно и независимо предвидените в закон мерки за въздействие и санкции.

Чл. 21. Управителният съвет определя с правилник структурата и конкретните функции и отговорности на управленията и службите в банката, реда за осъществяване на взаимоотношенията между тях и компетентността на ръководните длъжностни лица.

Чл. 22. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) (1) Вътрешният одит на Българската народна банка се осъществява от главен одитор, избран от управителния съвет на банката, след одобрение на председателя на Сметната палата.

(2) Главният одитор оценява качеството на системите за вътрешен контрол, оказва съдействие на ръководството на банката за тяхното усъвършенстване и за управлението на риска, като:

1. проверява функционирането на тези системи, тяхната надеждност и пълнота на информацията;

2. проверява адекватността на съществуващите системи за защита на активите на банката и при необходимост – тяхното наличие;

3. проверява дали операциите на банката се извършват в съответствие със законите и другите нормативни актове и с актовете на органите за управление на банката;

4. оценява ефективността и ефикасността на извършваните операции със средства на банката и при необходимост прави препоръки до управителния съвет;

5. проверява законосъобразността и оценява ефективността и ефикасността на извършваните операции в дъщерните дружества на банката.

(3) Главният одитор извършва други проверки по искане на управителния съвет.

(4) Главният одитор координира дейността си с външния одитор на Българската народна банка.

(5) Целите, правомощията, отговорностите, планът и отчетът за дейността на вътрешния одит на Българската народна банка се приемат от управителния съвет.

Чл. 23. (1) (Отм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г., нова – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Служебна тайна е информацията, свързана с подготовката за производство на български банкноти и монети; техническите параметри на сензорите за четене на

защитни елементи на български банкноти и монети; системите за физическа защита и информационна сигурност на банката и дъщерните ѝ дружества; информацията, свързана с транспортирането и охраната на ценни пратки и на други факти и обстоятелства, нерегламентираният достъп до които би се отразил неблагоприятно на интересите на държавата или на друг правнозащитен интерес, определени от управителя на Българската народна банка съгласно чл. 26, ал. 3 от Закона за защита на класифицираната информация.

(2) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 45 от 2002 г.; бр. 10 от 2005 г., бр. 59 от 2006 г.) Служителите на Българската народна банка са длъжни да пазят в тайна преговорите, сключваните сделки, размера на депозитите и операциите на клиентите, сведенията, получавани от банката, както и всички обстоятелства по работата на банката и нейните клиенти, които представляват служебна, банкова, търговска или друга правнозащитена тайна, включително след прекратяване на трудовото им правоотношение.

(3) Трудовото възнаграждение на служителите на банката се определя от управителния съвет, но то не може да е по-ниско от средното възнаграждение на служители със съответни функции в други банки в страната.

Глава четвърта

Парична единица, банкноти и монети

Чл. 24. Паричната единица на Република България е левът, разделен на 100 стотинки.

Чл. 25. (1) Българската народна банка има изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети.

(2) Банкнотите и монетите, издадени от банката, са законно платежно средство и задължително се приемат за плащания в пълната им номинална стойност без ограничения.

(3) Българската народна банка осигурява печатането на банкноти и сеченето на монети, както и опазването и съхраняването на непуснати в обращение банкноти и монети и опазването и унищожаването на изтеглени от обращение банкноти и монети.

(4) Номиналната стойност, съдържанието, формата и дизайнът на банкнотите и монетите, пускани в обращение от банката, се определят от управителния съвет.

(5) Преди да пусне в обращение нова банкнота или монета, банката обнародва в „Държавен вестник“ и в други средства за масова информация точното ѝ описание.

(6) (Нова – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) При продажба на банкноти и монети управителният съвет може да определи цена, различна от номиналната стойност.

Чл. 26. Българската народна банка, след като съобщи чрез „Държавен вест-

ник“ и чрез средствата за масово осведомяване, може да извади от обращение пуснати от нея банкноти и монети при заплащане на номиналната им стойност. Такива банкноти и монети след изтичане на определения от банката срок се смятат за излезли от обращение и престават да бъдат законно платежно средство.

Чл. 27. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.; бр. 59 от 2006 г.) (1) Условията и редът, при които Българската народна банка и банките заменят или обменят български банкноти и монети по частична или пълна номинална стойност, се определят от Българската народна банка.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Българската народна банка, банките, финансовите къщи, обменните бюра и доставчиците на услуги са задължени да задържат за проверка срещу издаване на писмен документ всички попаднали при тях по какъвто и да е начин български или чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени. Българската народна банка е компетентната институция за предприемане на такава проверка и извършване на експертната оценка.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Лицата по ал. 2, както и компетентните държавни органи са длъжни в срок от три работни дни да предават на Българската народна банка за извършване на експертна оценка задържаните от тях български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнения, че са неистински или преправени.

(4) Когато в резултат на експертната оценка по ал. 2 се констатира, че банкноти или монети са неистински или преправени, те се задържат от Българската народна банка, като не се заменят и не се връщат.

(5) (Нова – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Банките и доставчиците на услуги отделят негодните за наличнопаричното обращение български банкноти и монети. Те не предоставят на клиенти такива банкноти и монети.

(6) (Нова – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Банките и доставчиците на услуги предават на Българската народна банка негодните за наличнопаричното обращение банкноти и монети.

(7) (Нова – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Възпроизвеждане на български банкноти и монети се извършва след писмено съгласие на Българската народна банка.

(8) (Предишна ал. 5 – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Българската народна банка издава наредба по прилагането на този член.

Глава пета

Парични функции и операции на банката

Чл. 28. (1) Общата сума на паричните задължения на Българската народна банка не може да превишава левовия еквивалент на брутния международен валутен резерв, като левовият еквивалент се определя на основата на официалния валутен курс на лева към германската марка съгласно чл. 29.

(2) Общата сума на паричните задължения на Българската народна банка включва:

1. всички банкноти и монети в обращение, емитирани от Българската народна банка;

2. салдата по сметки, притежавани от други лица в Българската народна банка, с изключение на сметките на Международния валутен фонд.

(3) Брутният международен валутен резерв на Българската народна банка е равен на пазарната стойност на следните активи на банката:

1. притежаваните банкноти и монети в свободно конвертируема чуждестранна валута;

2. средства в свободно конвертируема валута, притежавани от Българската народна банка по сметки в чуждестранни централни банки или в други чуждестранни финансови институции, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг;

3. притежаваните от Българската народна банка специални права на тираж на Международния валутен фонд;

4. притежаваните от Българската народна банка дългови инструменти, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг и които са платими в свободно конвертируема валута, с изключение на дълговите инструменти, дадени или получени като обезпечение;

5. (изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) салдото от вземанията и задълженията по форуърдни сделки или сделки с уговорка за обратно изкупуване на Българската народна банка, сключени със или гарантирани от чуждестранни централни банки, публични международни финансови организации или други чуждестранни финансови институции, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг, както и фючърси и опции на Българската народна банка, задължени по които са чуждестранни лица и плащането е в свободно конвертируема чуждестранна валута;

6. (изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) притежаваното монетарно злато.

Чл. 29. (1) (Изм. – ДВ, бр. 20 от 1999 г., в сила от 5 юли 1999 г.) Официалният валутен курс на лева към германската марка е 1 лев за 1 германска марка.

(2) Когато законно платежно средство във Федерална република Германия стане общата валута на Европейския съюз – еврото, официалният валутен курс на лева към еврото се определя чрез умножаване на курса по ал. 1 по официалния курс, по който германската марка се е конвертирала към еврото. Така определеният курс се обнародва в „Държавен вестник“ от Българската народна банка.

Чл. 30. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) При поискване Българската народна банка е длъжна да продава и да купува без ограничения на територията на страната евро срещу левове на основата на спот валутни курсове, които не могат да се

отклоняват от официалния валутен курс с повече от 0.5 на сто, включително начисляваните такси, комисиони и други разходи за клиента.

Чл. 31. (1) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Българската народна банка може да предприема всички необходими действия, свързани с придобиване, притежаване и продажба на брутни международни валутни резерви по чл. 28, ал. 3.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Българската народна банка инвестира своите брутни международни валутни резерви в съответствие с разумните инвестиционни принципи и практика, като инвестициите в ценни книжа могат да бъдат само в ликвидни дългови инструменти в съответствие с изискванията на чл. 28, ал. 3, т. 4.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Левовата равностойност на брутните международни валутни резерви, с изключение на тези по чл. 28, ал. 3, т. 3 и 6, деноминирани в различни от евро валути, не може да е по-голяма, съответно по-малка, с повече от 2 на сто от левовата равностойност на всички парични задължения на Българската народна банка, деноминирани в тези валути.

(4) Общата сума на задълженията по заеми, ползвани от Българската народна банка, които са деноминирани и платими в чуждестранна валута, не може да бъде увеличавана, ако в резултат от това увеличение техният размер надвишава 10 на сто от активите на Българската народна банка към момента на последния обнародван баланс.

(5) Ограничението по ал. 4 не се отнася за изменението на сумата на задълженията на Българската народна банка към Международния валутен фонд.

Чл. 32. Българската народна банка има право да извършва:

1. кредитни операции срещу обезпечение;
2. сделки с благородни метали;
3. сделки с чуждестранни валути;
4. сделки с депозити и финансови инвестиции;
5. операции, свързани с платежния оборот;
6. комисионни сделки;
7. банкови сделки с чужбина.

Чл. 33. (1) Българската народна банка не може да предоставя кредити на банки освен в случаите по ал. 2.

(2) При възникване на ликвиден риск, засягащ стабилността на банковата система, Българската народна банка може да предоставя кредити в левове на платежоспособна банка за срок не по-дълъг от 3 месеца, ако те са напълно обезпечени със залог на злато, чуждестранна валута или други подобни бързо ликвидни активи. Условието и редът за отпускане на тези кредити, както и критериите за установяване наличието на ликвиден риск се определят с наредба на Българската народна банка.

(3) Предоставяне на кредити по ал. 2 може да се извършва само до размера на

превишението на левовия еквивалент на brutния международен валутен резерв спрямо общата сума на паричните задължения на Българската народна банка.

Чл. 34. Ако кредитът срещу обезпечение не бъде върнат в срок, Българската народна банка има право без съдебна намеса да продаде полученото обезпечение. От реализираните от продажбата суми се удовлетворяват всички вземания на банката относно кредита, лихвите и разноските, а разликата се отнася по текуща сметка на кредитополучателя.

Чл. 35. Българската народна банка обявява основния лихвен процент за съответния период съгласно определена от управителния съвет методика и го обнародва в „Държавен вестник“.

Чл. 36. (1) Всички нереализирани печалби на банката, възникващи от изменения в оценката на банковите активи или задължения в злато или изразени в злато или в чуждестранни валути в резултат от промяна в цената или в обменните курсове на златото или чуждестранната валута по отношение на лева, се отнасят по специална резервна сметка. Освен за целите по ал. 2 сумите по тази сметка могат да се използват и за покриване на други загуби на банката.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Загубите, възникващи от промените по ал. 1, се погасяват със средства по специалната резервна сметка и по фонд „Резервен“.

Чл. 37. Българската народна банка може:

1. да купува и продава златни монети, кюлчета или други благородни метали;
2. да купува, продава или сключва сделки в чуждестранна валута, като използва за тази цел всички средства, обичайно ползвани за такива сделки;
3. да открива и поддържа сметки при международни финансови институции, централни банки и други финансови институции извън страната;
4. да открива и поддържа сметки и да действа като представител или кореспондент на международни финансови институции, централни банки и други финансови институции извън страната.

Чл. 38. Българската народна банка приема за съхранение при условия, определени от управителния съвет, благородни метали, ценни книжа и други ценности. Тя има право да прекрати едностранно задълженията си на депозитар, като уведоми с писмено предизвестие от 14 работни дни депонента, след което може да прехвърли за негова сметка и риск неизтеглените от съхранение ценности в общите публични складове.

Чл. 39. (1) (Доп. – ДВ, бр. 49 от 1998 г., бр. 39 от 2005 г., бр. 108 от 2006 г., в сила от 1 януари 2007 г.) Българската народна банка приема от банките, от Министерския съвет, от министерства и други ведомства, от Фонда за гарантиране на влоговете в банките, Фонда за компенсиране на инвеститорите в ценни книжа, от международни финансови институции, от институции и органи на Европейския съюз, както и от общини парични депозити по текущи или срочни сметки при условия, обявени от управителния съвет.

- (2) Банката може да отклони искане за откриване на текуща или депозитна

сметка, както и да закрие такава сметка след писмено предизвестие до титуляра със срок 14 работни дни, без да обяснява причините за своите действия.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г., бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) При определени от нея условия Българската народна банка може да открива сметки на първични дилъри на държавни ценни книжа, на лица, поддепозитари на държавни ценни книжа, и на други лица, определени от министъра на финансите и управителя на Българската народна банка по реда на наредбата по чл. 36, ал. 1 от Закона за държавния дълг.

Чл. 40. (1) С цел да улесни безналичните плащания Българската народна банка може да организира и управлява платежни системи и клирингови служби, както и да издава наредби, уреждащи създаването и функционирането на такива системи и служби.

(2) Банката има право като комисионер да извършва инкасови сделки.

Глава шеста

Взаимоотношения с банките

Чл. 41. (1) Българската народна банка:

1. определя с наредба задължителните минимални резерви, които банките са длъжни да поддържат при нея, метода за изчисляването им, както и условията и случаите за плащане на лихва върху тях;

2. утвърждава с наредба други условия и изисквания за поддържане стабилността на кредитната система.

(2) Банка, която не поддържа определените задължителни минимални резерви, заплаща наказателна лихва върху сумата на недостига за времето до неговото покриване в процент не по-голям от двойния размер на основния лихвен процент на Българската народна банка.

Чл. 42. (Изм. – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Българската народна банка съставя платежния баланс и води паричната и лихвената статистика, както и статистиката на финансовите сметки на страната. За целта всички държавни и общински органи и юридически и физически лица са длъжни да представят на Българската народна банка информация по определен от нея ред.

Глава седма

Отношения между Българската народна банка и държавата

Чл. 43. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) (1) Българската народна банка действа като фискален агент и депозитар на държавата въз основа на сключени договори и при пазарни условия и цени на услугите.

(2) Като фискален агент и депозитар на държавата Българската народна банка:

1. извършва банковото обслужване на сметките и плащанията, включени в системата на единната сметка, от името и за сметка на Министерството на финансите;

2. събира и предоставя на Министерството на финансите периодична информация за сметките на бюджетните предприятия в банки в страната;

3. действа като агент по държавни дългове и по дългове, гарантирани от държавата;

4. може да извършва и други договорени с министъра на финансите дейности.

(3) Като агент по държавни дългове Българската народна банка води сметки за държавни ценни книжа, които се регистрират по приобретатели на дълга.

(4) Българската народна банка може да действа като упълномощен представител на Министерския съвет за цели и при условия, определени от нея и от Министерския съвет.

Чл. 44. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) При упражняване на правомощията и изпълнение на задълженията си по този закон Българската народна банка, управителят и членовете на управителния съвет са независими и нямат право да искат или да приемат указания на Министерския съвет и на други органи и институции. Министерският съвет и другите органи и институции нямат право да дават указания на Българската народна банка, на управителя или членовете на управителния съвет.

Чл. 45. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) (1) Българската народна банка не може да предоставя кредити и гаранции под каквато и да е форма, включително чрез придобиване на дългови инструменти, на Министерския съвет, на общините, както и на други държавни и общински институции, организации и предприятия.

(2) Алинея 1 не се прилага за кредитиране на държавни и общински банки в случаите по чл. 33, ал. 2.

(3) Българската народна банка може да предоставя кредити на държавата за сметка на покупки на специални права на тираж от Международния валутен фонд, предоставени от управителния съвет при следните условия:

1. решението на управителния съвет да е взето не по-късно от 7 дни след датата на съответната покупка на специални права на тираж от Международния валутен фонд;

2. срокът за ползване на заема от държавата е до 90 дни след датата на съответната покупка на специални права на тираж от Международния валутен фонд;

3. плащанията по главницата и лихвите се извършват в срокове не по-късно от датите, на които следва да се извършват съответните плащания от Българската народна банка към Международния валутен фонд, и в необходимите за плащанията размери.

(4) След изтичането на срока по ал. 3, т. 2 правото на държавата върху неизполваната част от разрешения кредит се погасява.

Глава осма

Отчетност и баланс

Чл. 46. Българската народна банка води счетоводство по Закона за счетоводството и в съответствие с утвърдените международни стандарти.

Чл. 47. Финансовата година на Българската народна банка започва на 1 януари и завършва на 31 декември.

Чл. 48. (1) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Разходите на Българската народна банка се извършват съобразно годишния бюджет, приет от управителния съвет и обнародван в „Държавен вестник“.

(2) Разходите по управлението се извършват по решение на управителя или на упълномощен от него подуправител.

(3) Отчетите по бюджетните разходи на банката се проверяват от Сметната палата, която изготвя специален доклад за резултатите от проверката. Отчетът по бюджетните разходи на банката се представя в Народното събрание едновременно с годишния ѝ отчет.

(4) (Нова – ДВ, бр. 37 от 2006 г.) Контролът по изпълнението на Закона за обществените поръчки се осъществява от Сметната палата. Органите на Агенцията за държавна финансова инспекция не извършват проверки в Българската народна банка.

Чл. 49. (1) Българската народна банка:

1. публикува всяка седмица баланса на управление „Емисионно“, който отразява състоянието на основните му активи и пасиви, включително brutния международен валутен резерв по чл. 28, ал. 3 и общата сума на паричните задължения по чл. 28, ал. 2;

2. обнародва в „Държавен вестник“ състоянието на основните си активи и пасиви при приключването на всеки месец, като се представят и обособените баланси на управление „Емисионно“ и управление „Банково“, годишния счетоводен баланс и сметката „Печалби и загуби“ на банката.

(2) Формата и съдържанието на консолидирания баланс на Българската народна банка, както и на обособените баланси на управление „Емисионно“ и управление „Банково“ се определят в издадена от нея наредба и трябва да съответстват на изискванията на международно приетите счетоводни стандарти.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Консолидираният финансов отчет на Българската народна банка се заверява от международен одитор и се публикува заедно с одиторския доклад в съответствие с изискванията на международно приетите счетоводни стандарти.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 37 от 2006 г.) Международният одитор се избира от управителния съвет за срок три години въз основа на процедура, проведена по реда на Закона за обществените поръчки.

Чл. 50. (Доп. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Българската народна банка представя на Народното събрание приетия от управителния съвет бюджет в 30-дневен срок от приемането му, както и два пъти годишно отчет, в който прави преглед и оценка на дейността си през предходния период. Този отчет се публикува.

Чл. 51. (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.) Българската народна банка представя на Народното събрание годишния отчет за своята дейност, консолидирания си финансов отчет заедно с одиторския доклад по чл. 49, ал. 3 и отчета за изпълнението на бюджета си в срок не по-късно от 30 април на следващата година.

Глава девета

Други разпоредби

Чл. 52. Налагането на запор, извършването на принудителни действия и учредяването на залог върху съхраняваните в Българската народна банка пари и ценни книжа се допускат само ако не засягат права на банката, свързани с това имущество.

Чл. 53. (1) Българската народна банка може да извършва прихващания на задълженията си със свои вземания, срокът на които не е настъпил, когато банката е започнала ликвидацията на своята дейност или е прекратила плащанията по задълженията си, както и в случаите, когато Българската народна банка има право да събира предсрочно вземанията си.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 59 от 2007 г., в сила от 1 март 2008 г.) Българската народна банка може да поиска издаване на заповед за незабавно изпълнение по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс въз основа на извлечение от счетоводните си книги, с което се установяват неплатените ѝ в срок вземания, включително дължимите лихви.

Чл. 54. (1) Българската народна банка не може да придобива недвижими имоти и вещни права освен за:

1. задоволяване на служебните си нужди и за ведомствени жилища за своя персонал;

2. предпазване от загуби във връзка с кредитни сделки.

(2) Банката е длъжна да се освободи от собствеността върху недвижимите имоти по ал. 1, т. 2 в срок 3 години от придобиването им.

Чл. 55. (1) Българската народна банка има право на собственост върху притежаваните и придобиваните от нея вещи, която е отделна от държавната собственост.

(2) Придобиването на недвижими и движими вещи и разпоредителните действия с тях се извършват от управителя на Българската народна банка или от упълномощено от него длъжностно лице по определен от управителния съвет ред, съответстващ на установения в Закона за държавната собственост.

Чл. 56. Освен в предвидените в този закон случаи Българската народна банка

не може:

1. да отпуска кредити или да купува ценни книжа или други прехвърляеми инструменти;
2. да поддържа депозити, деноминирани или платими в левове;
3. да поддържа каквито и да е депозити при местни лица.

Чл. 57. Българската народна банка може да учредява или да участва в дружества във връзка с осъществяваната от нея дейност. Тя не може да участва в дружества като неограничено отговорен съдружник.

Чл. 58. При Българската народна банка се създава специализиран банков архив с постоянен състав на документите. Редът за обслужване на потребителите му се определя от управителния съвет на банката.

Чл. 59. (Доп. – ДВ, бр. 153 от 1998 г., изм., бр. 109 от 2001 г., бр. 108 от 2006 г., в сила от 1 януари 2007 г.) Българската народна банка се освобождава от заплащане на държавни данъци и такси, с изключение на данък върху добавената стойност, акцизи и мита.

Чл. 60. Българската народна банка приема наредби за прилагането на този закон.

Глава десета

Административнонаказателна отговорност

Чл. 61. (1) (Изм. – ДВ, бр. 10 от 2005 г.; досегашен текст на чл. 61 – ДВ, бр. 24 от 2009 г.) Лице, което извърши или допусне извършването на нарушение на този закон и на издадените по прилагането му нормативни актове, ако деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба в размер от 500 до 3000 лв. Ако нарушителят е едноличен търговец или юридическо лице, налага се имуществена санкция в размер от 5000 до 30 000 лв.

(2) (Нова – ДВ, бр. 24 от 2009 г.) При повторно извършено нарушение по ал. 1 глобата или имуществената санкция е в двоен размер.

(3) (Нова – ДВ, бр. 24 от 2009 г., в сила от 31 март 2009 г., доп. – ДВ, бр. 44 от 2009 г., в сила от 12 юни 2009 г.) Глобите и имуществените санкции по ал. 1 и 2 се налагат и при нарушения на Регламент (ЕО) № 2182/2004 на Съвета от 6 декември 2004 г. относно медалите и символите, подобни на евромонети, изменен с Регламент (ЕО) № 46/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. (ОВ, L 17/5 от 22 януари 2009 г.); и Регламент (ЕО) № 2183/2004 на Съвета от 6 декември 2004 г. за разширяване приложението на Регламент (ЕО) № 2182/2004 относно медалите и символите, подобни на евромонети, по отношение на неучастващи държави членки, изменен с Регламент (ЕО) № 47/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. (ОВ, L 17/7 от 22 януари 2009 г.).

Чл. 62. (1) Актът за констатирано нарушение по чл. 61 се съставя от оправомощено от управителя на Българската народна банка лице, а наказателното пос-

тановление се издава от управителя на Българската народна банка или от оправомощено от него длъжностно лице.

(2) Установяването на нарушението, издаването, обжалването и изпълнението на наказателното постановление се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнителни разпоредби

(Загл. изм. – ДВ, бр. 59 от 2006 г.)

§ 1. Под „спот валутен курс“ се разбира цената, определена за сделки с валута с незабавно прехвърляне чрез банков превод в рамките на периода, определен със закон или в правилата на банковата практика.

§ 1а. (Нов – ДВ, бр. 59 от 2006 г.) Под „доставчик на услуги“ се разбира лице, което извършва по занятие дейности и операции с банкноти и монети, включващи тяхното категоризиране, съхранение, транспортиране и/или разпространение.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 2. Този закон отменя Закона за Българската народна банка (обн., ДВ, бр. 50 от 1991 г.; изм., бр. 32 от 1996 г.).

§ 3. Мандатът на заварените при влизането в сила на този закон управител, подуправители и други членове на управителния съвет се прекратява.

§ 4. До формирането на органи за управление на Българската народна банка съгласно изискванията на закона функциите им се осъществяват от заварения при влизането му в сила управителен съвет.

§ 5. Членовете на първия управителен съвет, формиран съгласно този закон, се избират, съответно назначават, за следните срокове:

1. управителят – за 6 години;
2. подуправителят, ръководещ управление „Емисионно“ – за 6 години; подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“ – за 4 години, и подуправителят, ръководещ управление „Банково“ – за 2 години;
3. от другите членове – един за 1 година, вторият за 3 години и третият за 5 години, като определянето им става с акта за тяхното назначаване.

§ 6. Издадените от Българската народна банка наредби по прилагането на отменения Закон за Българската народна банка запазват действието си, доколкото не противоречат на този закон.

§ 7. До гласуване на Закон за държавния герб Българската народна банка запазва досегашния си печат.

§ 8. В общата сума на паричните задължения на Българската народна банка по чл. 28, ал. 2, т. 2 не се включват поетите от нея задължения преди 31 декември

1996 г. с първоначален срок за плащане над 2 години.

§ 9. Увеличението на капитала на Българската народна банка от 200 хиляди лева на 20 милиона лева е за сметка на фонд „Резервен“ на Българската народна банка.

§ 10. В срок до 14 дни след влизането на закона в сила вземанията на Българската народна банка от държавата, както и други активи на банката, свързани със задължения на държавата към външни кредитори, се реструктурират съгласно договори, сключени между управителя на банката и министъра на финансите.

§ 11. В Закона за устройството на държавния бюджет (ДВ, бр. 67 от 1996 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 3 се създава ал. 5:

„(5) Българската народна банка може да предоставя кредити на държавния бюджет при условия и по ред, определени в Закона за Българската народна банка.“

2. Член 32 се отменя.

§ 12. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“, с изключение на разпоредбите на чл. 28, 29, 30, 31 и 49, които влизат в сила от 1 юли 1997 г.

§ 13. Изпълнението на закона се възлага на управителния съвет на Българската народна банка.

ЗАКОН
за изменение и допълнение на
Закона за Българската народна банка

(Обн., ДВ., бр. 10 от 28 януари 2005 г.)

.....

Заключителна разпоредба

§ 27. (1) Разпоредбите на чл. 45, ал. 3 и 4 се прилагат до датата на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз.

(2) За задълженията по кредити, предоставени преди датата по ал. 1 от Българската народна банка за сметка на покупки на специални права на тираж от Международния валутен фонд, плащанията на държавата по главницата и лихвите се извършват в срокове не по-късно от датите, на които следва да се извършат съответните плащания от Българската народна банка към Международния валутен фонд, и в необходимите за плащанията размери.

Законът е приет от XXXIX народно събрание на 14 януари 2005 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

ЗАКОН
за изменение и допълнение на Закона за държавния
бюджет на Република България за 2007 г.

(Обн. – ДВ, бр. 108 от 2006 г., в сила от 1 януари 2007 г.)

.....

Преходни и заключителни разпоредби

.....

§ 106. Законът влиза в сила от 1 януари 2007 г., с изключение на § 103 и 104, които влизат в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“.

ЗАКОН**за изменение и допълнение на
Закона за пазарите на финансови инструменти**

(Обн. – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.)

.....

Преходни и заключителни разпоредби

.....

§ 27. (1) Този закон влиза в сила от 1 ноември 2007 г. с изключение на § 7, т. 6, 7, 8, 18, 19, 22–24, 26–28, 30–40, т. 44, буква „б“, т. 47, 48, т. 49, буква „а“, т. 50–62, 67, 68, 70, 71, 72, 75, 76, 77, т. 83, букви „а“ и „г“, т. 85, буква „а“, т. 91, 93, 94, т. 98, буква „а“, подбуква „аа“, изречение второ относно замяната, подбуква „бб“, изречение второ относно замяната, подбуква „вв“, изречение второ относно замяната, и подбуква „гг“, изречение второ относно замяната, т. 99, букви „г“ и „д“, т. 101, буква „б“ и т. 102, § 8, § 9, т. 4, буква „а“, т. 5 и 7, § 14, т. 1 и § 19, които влизат в сила три дни след обнародването на закона в „Държавен вестник“.

(2) Параграф 7, точки 6, 7 и 8 се прилагат до 1 ноември 2007 г.

ЗАКОН**за изменение и допълнение на
Закона за кредитните институции**

(Обн. – ДВ, бр. 24 от 2009 г., в сила от 31 март 2009 г.)

.....

Преходни и заключителни разпоредби

.....

§ 50. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“.

ЗАКОН

за изменение и допълнение на Закона за гарантиране на влоговете в банките

(Обн. – ДВ, бр. 44 от 2009 г., в сила от 12 юни 2009 г.)

.....

Заключителни разпоредби

.....

§ 8. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“ с изключение на § 2 и § 5, т. 1, буква „б“, които влизат в сила от 1 септември 2009 г.

Релевантни актове от европейското законодателство

ДИРЕКТИВА 2000/12/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 20 март 2000 година относно предприемането и осъществяването на дейност на кредитни институции

ДИРЕКТИВА 98/26/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 19 май 1998 година относно окончателността на сетълмента в платежните системи и в системите за сетълмент на ценни книжа

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1103/97 НА СЪВЕТА от 17 юни 1997 година относно определени разпоредби, отнасящи се до въвеждането на еврото